

**Sammanfattning av föredrag i kulturhuset Kajutan, Henån, den 23 oktober, 2014,
inför FN-dagen: "Sverige från fredsdrömmar till NATO-svärmeri".**

Politikern, författaren och diplomaten Pierre Schori talar utifrån sin bok "**Minnet och elden**" om traditionen av fredlig konfliktlösning, FN-samarbete, gemensam säkerhet och nedrustning, kontrasterad mot dagens politik.

Arr.: Fredsrörelsen på Orust med stöd av Orust kommun och studieförbundet SENSUS.

Pierre Schori (PS) inleder sitt anförande med att betona den påverkan, som vissa tidiga upplevelser haft på hans politiska engagemang och arbete. Memoarbokens titel (Minnet och elden) bär vittnesmål om just detta. Varje kapitel inleds med ett minnets eld, som sedan för ut i det internationella politiska arbetet. Ur bokens första kapitel delger PS åhörarna två outplånliga minnesbilder från 1945, då han var 6 år. Den första scenbilden är en himmel mot väster, starkt upplyst av ett eldsken med dova krevader i bakgrunden. PS beskådar händelsen tillsammans med sin mamma och allt syns från ett fönster med svarta mörkläggningsgardiner. Detta visar sig vara en bombattack av Royal Air Force mot Gestapos högkvarter i Shell-huset i Köpenhamn. Det andra minnet är också från 1945, då PS med fasa mötte de människor, som kom till Malmö med de vita bussarna och inkvarterades bl.a. på familjens hotell Norrvalla. "Jag minns hur mamma bäddade ner utmärglade människor t o m i våra badkar på hotellet". Vid en tågresa till farfadern i Schweiz gavs en ung PS skrämmande upplevelser av ett efterkrigseuropa med svältande människor och sönderbombade städer. Ytterligare faktorer, som påverkat PS redan som ung var en resa till USA som mässpojke på Johnsonbåten M/S Portland. Jazzen och moderna amerikanska författare hade sedan länge utövat en lockelse, men de nya erfarenheterna ifråga om sociala och politiska förhållanden i detta land öppnade hans ögon. Detsamma gällde Mellanöstern och särskilt Palestina-Israelkonflikten. PS ägnar denna komplexa och fortgående konflikt stor uppmärksamhet och ger många vägledande exempel. Han berättar t.ex. händelsen med 800 judiska kvinnor, vilka med båt skulle färdas från Trelleborg till sitt nya hemland i Palestina 1947 men som besköts av protektoratförvaltaren England vid angringen av Haifa. Jämförelsen "Ship to Haifa", innan Israel fanns, ligger nära till hands med nutida "Ship to Gaza", men med omvända

roller. Som internationell sekreterare 1968 ger PS en association till en annan diplomat, som yttrat till Golda Meir att "Israels framtid sammanhänger med ett erkännande också av det palestinska folkets rättigheter". Denne diplomat avskedades. "Lösningen är enkel" säger PS med eftertryck, " såvida den politiska viljan finns, nu som då. Ekvationen mark mot fred är glasklar!"

PS uppehåller sig fortsatt kring Israels ockupation av Palestina och påminner t.ex. om den sköra men ändå påtagliga fredsprocess, som inleddes i början av 90-talet, då Nobels fredspris tilldelades Yitzak Rabin, Yassir Arafat och Shimon Peres. Dock, året därpå 1995, mördades Rabin av sina egna, judiska extremister. "Att isolera fienden stjälp fredsprocesser", säger PS. Palme och Kreisky bröt isoleringen och förmådde Arafat att erkänna Israel. Sten Anderssons samtal med PLO är en förebild för att motsvarande samtal bör ske med Hamas idag och samma är aktuellt i förhållande till Ryssland, samtal med Putin måste upprätthållas för att undgå återgång till kalla krigets låsningar. Det fanns under kalla kriget två förhärskande synsätt. Reagans s k bleederskola, att kapprusta för att förblöda fienden. Ryssland skulle förlora maktkampen genom att inte hålla jämna steg med USA i kapprustningen. Det andra synsättet var, som beskrivits tidigare, samtal, överenskommelser, giva och taga, förhandla. Willy Brandts östpolitik förespråkade denna linje med handel och dialog. Han är en av PS förebilder. Han erhöll Nobels fredspris 1971 men hade ändå benämnts "landsförrädare", inom ramen för sin östpolitik. 1970 hade han för Västtysklands räkning erkänt den gamla Oder-Neisse gränsen mellan Polen och östra Tyskland. Han visade också respekt med symbolhandlingen att i Warszawa knäböja inför monumentet över den etniska rensningen av gettot. Palmes nedrustningsinitiativ: "Gemensam säkerhet: ömsesidigt, balanserat, kontrollerat" är den sammanfattande lärdomen, som PS framför såsom enda vägen till hållbar fred, fred tillsammans med fienden. PS hänvisar till en summering, som han gör i sin bok: "Om inte östpolitik funnits i väst, hade väst(-politik) aldrig funnits i öst". Hänvisning sker till Michail Gorbatsjovs mod "att gå vidare i sin öppenhet" som följd också av en försäkran, som lämnades från västs sida att inte låta Nato expandera österut – ett löfte som senare inte visat sig bli respekterat.

PS fortsätter att exemplifiera temat "dialog-samtal för en hållbar fred" med utgångspunkt i kapitlet "Palme, Kissinger och Castro". I centrum står det omfattande dialogarbete, som utförts av Olof Palme, i samverkan med PS själv, som handlat både om fascismens och kommunismens roll i Europa och i USA och USAs skräck för kommunismens utbredning. Tidevarvet präglades av Vietnamkriget, diktaturers fall i västra Europa och i Sydamerika samt relationen mellan Cuba och USA. PS, som säger sig i boken avslöja tidigare icke publicerat material, berättar ingående om de många kontakter, som han själv och Olof Palme hade dels med Henry Kissinger, dels med Fidel Castro med ett nästan uppnått mål att de båda statsmännen skulle mötas öga mot öga. Även om detta mål aldrig uppnåddes understryker PS ändå samtalens positiva inverkan på Henry Kissinger. Han kunde till slut övertygas om att såväl den spanska befrielsen från Franco som den portugisiska från Salazar inte skulle ses som ett hot utan som en möjlighet och att kommunisternas mål inte var att ta över

herraväldet över USAs domäner och intresseområden. Man lyckades påverka Castro att släppa två amerikanska politiska fångar.

PS betonar också betydelsen av att det, i den globala politiken, finns självständiga, oberoende aktörer, som Olof Palme, som är fria att tala med båda de polariserade sidorna i en konflikt. Många länder är uppbundna av lojaliteter till USA inom NATO, vilket betraktas som viktigare än solidaritet med drabbade länder. Många länder avstod från att kritisera USA för Vietnamkriget, vilket Palme rakryggad gjorde, och för den illegala invasionen i Irak 2003. Många länder tvingades skriva på ett lojalitetsdokument, i vilket man försäkrade sitt stöd till USA. Danmark sände en ubåt!

Även om USA f.n. har en president, som i någon mån skiljer sig från föregångarna Bush, utgör detta ingen garanti, att inte en republikan kommer fram med liknande värderingar. Barak Obama har inte lyckats förändra lika mycket, som han förutskickade i sin valkampanj. Guantanamo basen nämns som ett exempel. Snowden-avslöjandena visar, vad som pågår i det fördolda. USA, Storbritannien och Kanada utgör kärnan i det globala avlyssningssystemet. NSA stödde Israels bombningar av Gaza med måldata byggda på avlyssning.

PS redovisar sin kritiska syn på NATO som organisation genom att definiera, som han kallar det, "tre katastrofala misslyckanden":

1. Afghanistan

Inget av de uppsatta målen har uppnåtts. Situationen är värre än någonsin, Talibanerna växer sig allt starkare, krigsherrar likaså. Korruptionen florerar. Även Sverige deltog till en kostnad av tio miljarder och flera stupade. Journalisten Nils Horner blev mördad.

2. Libyen

Det fanns en militär strategi men ingen politik. Libyen är ett laglöst land. Vapenförråd plundras, jihadisterna sprider vapen i hela norra Afrika. Just så som man rekommenderat libyerna att göra sig kvitt Khadafi. I Sverige diskuterades vilken insats Sverige skulle göra i den konflikten. Ett fältsjukhus, så som Sverige bidrog med under Korea-kriget, hade varit en god humanitär insats, etablerat på tunisiska sidan t.ex. Tacksamhet för det ännu fungerande fältsjukhuset i Sydkorea manifesterar sig fortfarande i detta land.

3. Ukraina

Denna kris avslöjar västmakternas oförmåga till analys av situationen. Sveriges Natoambassadör vittnade om Natos "totala överraskning" inför händelseutvecklingen, ett underkännande av underrättelseorganisationerna.

Som avslutning på kvällens anförande utgår PS från sista kapitlet i sin bok, "Tillbaka till framtiden?" med underrubriken "Den eviga frågan: Varför krig?" PS understryker ånyo sitt budskap om *samtalet som bas för hållbar fred* genom att hänvisa till

tre fredsvänners erhållna nobelpriser 1921, Hjalmar Branting, Anatole France och Albert Einstein. Dessa tre storslagna personer försökte analysera orsakerna bakom individens och nationernas hänfallenhet till våld och krig. Branting framhöll att det i Nobels testamente sägs, att *fredspriset bör tillfalla män eller kvinnor, som sökt verka för "folkens förbrödning, för avskaffande eller minskning av de stående härarna och för åstadkommande av fredskongresser"*. Allt byggt på Bertha von Suttners brev till Alfred Nobel. Där finns också tankar på sanktioner mot fredsbrytare genom världens samlade makt, ett FN.

PS berättar vidare om den betydelsefulla *brevväxlingen*, som skedde under några månader 1932 mellan två av 1900-talets främsta tänkare, *Sigmund Freud och Albert Einstein*, benämnd "**Varför krig? En brevväxling**". Brevsamtalens innehåll pendlar mellan ytterligheter, allt från *politisk förståelse* för krigshandlingar, om eliters makthunger, kamp om pengar och vapen, om former för undervisning och folkmakt, om stora religiösa organisationers inflytande och makt, liksom frågan om bestående fred kan nås endast genom att kunna uppge nationell suveränitet. Denna förutsättning kan troligen aldrig uppnås. Ingen nation skänker bort land. Det är erövring som gäller. Andra ytterligheten, som fångas i frågan till Freud: "*Vad pågår inne i människans huvud?*" Denna dimension är delad mellan Eros och Thanatos - kärlek och dödslängtan - kampen mellan kärleksdriften och människans primitiva, egoistiska drifter, att få makt och inflytande, om människans inre hat och destruktivitet. Motkraften är att ständigt uppmuntra till "*folkets förbrödning*", underbyggd av kulturyttringar. För att garantera detta måste stater dela med sig av makt till en högre instans, inrätta övergripande organ och domstolar för sanktionsrätt, för global respekt och internationell säkerhet. Hur måste FN och EU idag reformeras. Hur ge den inrättade brottsdomstolen auktoritet?

Brevväxlingen var avsedd att spridas som ett upplysningsdokument i Tyskland men beslagtogs av Hitler. Både Albert Einstein och Sigmund Freud "förfäras över bristen på framsteg" och över den krigiska grundproblematiken. Freud tvingades lämna Österrike efter Hitlers annektering 1938. När hans verk brändes på nazisternas bokbål kommenterade han sarkastiskt: "Vi gör verkligen framsteg. På medeltiden skulle man ha bränt mig, nu nöjer man sig med att bränna mina böcker." PS själv summerar dock sitt anförande med orden "politiken och världen KAN förändras med uthållighet och vilja". Han citerar i sammanhanget Milan Kundera, "Människans kamp mot makten är minnets kamp mot glömskan, att minnas är en fredshandling".

Till sist ger PS också några summerande kommentarer kring den aktuella utbåtskrisen. Han menar att den nuvarande incidenten måste ses i ljuset av de tidigare påstådda kränkningarna.

I samband med de tidigare kränkningarna ansågs det att det var mini-ubåtar, som var inne på svenskt vatten och att de var försedda med någon form av larvfötter, eftersom marinen ansåg att man sett sådana avtryck på sjöbotten. PS refererar till ett möte han hade med bl.a. Kissinger 1983 då dessa frågor diskuterades. Kissinger medgav att USA hade miniubåtar, men

de användes enbart för forskning. Han framhöll likaså att det var svårt att se ett verkligt motiv för Sovjet att skicka ubåtar till svenska skärgården.

De tidigare påstådda kränkningarna har granskats av tre utredningar. Den första, ledd av Sven Andersson, sammanfattade att det fanns skäl att misstänka Sovjet och ledde till en protestnot. Denna utredning jämförde PS med en schweizerost, dvs full med hål. Utredningen överprövades av ytterligare en utredning, som kom fram till att inga indicier mot Sovjet kunde redovisas. Den sista, 1985, stödde slutsatserna i den föregående. Detta förhindrade inte, att Carl Bildt 1990 och -94 gick ut med kraftiga angrepp på Sovjet med detaljerade beskrivningar, som sträckte sig långt utöver vad militären kunde stå för.

Nu 2014 sker en repris av 80- och 90-talen. Allmänheten iakttar något, militären agerar under stort medietryck och diverse experter uttalar sig. Vissa politiker, så kallade säkerhetskonsulter och myndigheter kräver, att vi måste söka vår säkerhet hos NATO och USA. Oblyga paroller lanseras: "Med Nato för friheten", "Ge Nato mark på Gotland!" Analyserna är bristfälliga, man ser inte till den geopolitiska situationen. Sverige hade faktiskt veckan innan samövat med en holländsk ubåt inklusive flygövning. Allt syftar till att förbereda oss för gemensamma aktioner med NATO. Vi måste också inse, att Sverige har bidraget till spänningen i Östersjö-området genom att den avgående regeringen mitt i valrörelsen utan riksdagsbeslut annonserade det s.k. Vårdlandsavtalet med NATO. Enligt detta avtal kan NATO vid krisläge etablera baser och stationera kärnvapen i Sverige och agera skattefritt.

PS redovisar ytterligare ett exempel på då samtalsdiplomatiken lyckades: En svensk konsult, Norling, verkade i Paris under andra världskriget och lyckades att få gentlemannamässiga kontakter med den tyske kommandanten i staden. Efter invasionen i Normandi beordrade Hitler att förberedelser skulle vidtas för att totalt rasera Paris. Sprängämnen var utplacerade. Norling lyckades genom att vädja för mänskligheten få den tyska kommandanten att avstå från att demolera Paris.

Diplomatiken är mänsklighetens viktigaste överlevnadsstrategi!

Diskussionen som följde omfattade många frågeställningar, som här redovisas kortfattat.

Vilka nutida tänkare, filosofer, motsvarar Albert Einstein och Sigmund Freud? På Tidens förlag 1975 finns utgivet en brevväxling mellan Olof Palme, Bruno Kreisky och Willy Brandt. Omnämner också Bertha Von Suttner, likaså Kofi Annans "Interventioner". Hur ser P Schori på Dominikanska republikens president Boschs uttalande, att det krävs en diktator för att lyfta ett djupt fattigt land ur dess misär? PS hänvisar till romartiden, då en diktator utnämndes för sexmånaders perioder, ibland med folkligt stöd. Han påpekar också, att det i dagens läge finns s.k. "failed states", helt kollapsade stater, där frågan om att anordna demokratiska val är helt avlägsen. Länderna har enormt många steg att gå innan man når den höga formen av demokrati. Bosch berörde något av just detta dilemma men han störtades av L B Johnsons marinsoldater.

Hur har Carl Bildt kunnat få en så framträdande position i svensk politik med sina många privata uttalanden, t.ex. i egen blogg, bl.a. lögner om att ubåtskränkningar skett? P Schori exemplifierar sin kritiska uppfattning om Carl Bildt med att han privatiserat utrikespolitiken genom sitt bloggande och twittrande, att han outsorsade Afganistan-kriget genom att låta Sveriges insatser ske under NATO-flagga, att han har aktier i Lundin Petroleum

Hur ser PS på det växande problemet med organiserad muslimsk terroristverksamhet i Kanada? Polisiära ingripanden är nödvändiga, men i hög grad även upplysning om olika kulturer.

Hur kommer den nya politiska situationen i Sverige att utvecklas? "Det har börjat bra", svarar PS. Budgeten gagnar de sämst ställda: Äldrevården, arbetsrätten och fackliga rättigheter är i fokus. Utrikespolitiskt uttalande att erkänna Palestina är värt en eloge. De borgerligas "samarbete EU-FN-NATO" har nu skiftat bra till "samarbete EU-FN". Ett humoristiskt citat av Olle Svenning ges: "Hjalmar Branting fick bara 30 procent av väljarrösterna – och han satt i 7,5 månader." Slutsats?

Hur skall FN-EU-samarbetet utvecklas för den östliga Europasfären? Ny östpolitik måste gå i det tydliga samarbetets tecken, understryker PS. En hållbar fred kräver samarbete inom OSSE och att inkludering av Ryssland betonas inom det östeuropeiska partnerskapet. Både Italien och Tyskland är tydliga på denna punkt. "Krim-beteendet" kan dock inte få fortgå.

Hur kan Sveriges erkännande av Palestina vidareutvecklas? Det finns mycket positiva historiska plattformar och erfarenheter, som kan återge Sverige en position i detta sammanhang. M Wallström måste dock arbeta målmedvetet i Bryssel för att hitta allierade.

Fråga om USA-doktrinen att intervensera i annat land som självförsvar? Bryter mot internationell lag, såvida inte FN stadgan kan åberopas.

Bör Turkiet bli medlem i EU? PS har argumenterat för detta, men Turkiet måste genomföra sociala och ekonomiska reformer. Det är viktigt att dessa genomförs innan inträdet i EU. Inte som i fallet Bulgarien och Rumänien, som släpptes in för tidigt. Det vore en fördel både för Europa och Mellanöstern med Turkiet i EU.

Synpunkter på Putin. Ryssland utvecklas inte i den riktning PS önskar, men det är inte lätt att vara president i Ryssland. Väst har bidragit till att han blivit den han är bl.a. genom att bryta löftet om att inte inkludera öststaterna i den västeuropeiska intressesfären. Vi har kunnat samarbeta med sovjetiska diktatorer förr, det borde gå även med Putin.

Hur skall man få FN att fungera bättre? Säkerhetsrådet måste utökas, vetot måste avskaffas vilket dock kräver enighet. Aktiviteter att underminera vetot pågår, bl.a. genom att kräva skriftliga motiveringar till att veto avges.

Varför kan inte FN-styrkor ingripa i Syrien? I spåren efter Rwanda har det i FN-stadgan öppnats för att kunna ingripa i ett annat land om dess ledning inte kan skydda sin befolkning. Beslut i säkerhetsrådet krävs, likaså stöd av regionala organisationer, t.ex. OAU i fallet Libyen. Mot bakgrunden av det totala misslyckandet i Libyen är det antagligen svårt att få till stånd en FN-aktion i Syrien. FN kunde inte organisera insatserna, anarki utbröt.

Det faktaspäckade föredraget måste till slut avrundas och sker med en varm applåd.

Vid anteckningarna

Birgitta & Bo Edvinsson

Erni & Ola Friholt